

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De S. Rigoberto Remensi Archiepiscopo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

DE S. RIGOBERTO REMENSI ARCHIEPISCOPO.

CIRCA
AN. CUR.
DCCCLXIX.
IV JAN.

De S. Rigoberto Remensi Archiepiscopo hæc habet Martyrolog. Romanum : Prædie Nonas Januar. Remis in Gallia S. Rigoberti Episcopi et Confessoris. Meminit ejus et Molanus in Addit. ad Usuardum hoc die, Galesinius cum prolixiore elogio, Martyrologium Germanicum, Ghinius in Natalibus Sanctorum Canonico-rum, ms. Florarium Sanctorum, ms. Martyrologium (quod est Adonis, sed auctum) Monasterii S. Laurentii Leodii, Hugo Menardus in Martyrologio Benedictino. Ast vii Januar. ejus natalem habent editio Usuardi Coloniensis anni 1321, ac Parisiensis an. 1536, iterumque Martyrolog. Germanicum.

2 Chronologiam vitæ ejus, (quæ a Francisco Haræo correctæ est, dum qui in vita dicitur, obiisse anno DCCCLXXIII eum ipse, satis probabiliter DCCXXXIII defunctum scribit; uti et Claudius Robertus in catalogo Episcoporum Remensium) expendemus alibi suo tempore. Milonem certe tradit Hincmarus in Præfat. ad Vitam S. Remigii, Episcopatum Remensem per quadraginta circiter annos pessumdedisse. Si igitur pulsus est in exilium S. Rigobertus anno DCCXXXIII, ut tradit Sigebertus in Chronico, additis XL Milonis efficerentur saltem DCCCLXIII. Quid si non continuo ei successit Milo? At citius in exilium pulsus videtur, anno videlicet DCCXVII vel DCCXVIII. Nec necesse est dicere eum usque ad finem vitæ Milonis superfuisset; præsertim cum satis perspicue colligatur ex vita, eum usque ad regnum Pipini non pervenisse.

3 Robertum quoque appellatum esse scribit Surius et Galesinius in Notis. Vitam ejus edidit Surius, sed contractam et stylo mutato : quam ex ms. S. Mariæ Bonifontis, integram primigenia phrasi damus. Eam exhibebat et codex ms. Ecclesiæ S. Martini Ultrajecti, sed passim contractam. Claudius Robertus, Simonius, Menardus, Colvenerius, S. Rigobertum xxxvii, Remensis Ecclesiæ Antistitem scribunt fuisse, uti et Joannes Chenu, At Demochares lib. 2 de Missæ sacrificio, cap. 14, xxviii, quia Dyscolium alii omittunt, qui tamen subscripsisse reperitur Concilio Agrippinensi.

4 Insignem hanc vitæ ejus epitomen habet Georgius Colvenerius in Catalogo Episcoporum Remensium : S. Rigobertus Comes, patruelis S. Reoli, ex monacho Benedictino ordinatur Archiepiscopus an. 696. Multa contulit Ecclesiæ Remensi. Redegit Clericos ejusdem Ecclesiæ ad regulam canonicam. Sacravit Dagobertum II, Chilpericum II et Theodoricum II Reges. Carolum Martellum, Pipini Herstalli seu Crassi expellere filium, de sacro fonte suscepit, a quo tamen postea est expulsus anno DCCXVIII, vel ut Sigebertus scribit DCCXXIII. Cui Martellus subrogavit in Sede Milonem Clericum Abbatem, qui simul etiam Trevirensis Episcopatum usurpabat. Sed mortuo Martello an. DCCXLI censuris Zachariæ Papæ dictus Milo expulsus est a prædicta Sede Remensi an. DCCXLII et S. Rigoberto jungitur Coepiscopus a S. Bonifacio Germanorum Apostolo, Zacharia Papa jubente, S. Abel Scotus. Obiit S. Rigobertus iv Januarii DCCXXXIII, vel rectius juxta alios DCCCLXIX. Falluntur qui eum vixisse scribunt usque ad annum DCCCLXXIII. Vide scholia nostra ad Flod. lib. 2, c. 14. Sepultus est in ecclesia S. Petri in Gerniaca corte. Sed inde ab Hincmaro translatus ad cœnobium S. Theoderici an. DCCCLXXII et post annos novem, ann. scilicet DCCCLXXXI ad ecclesiam S. Dionysii, quem ann. DCCXCII Fulco Archiepiscopus in urbem intulit in ecclesiam B. Mariæ. Verum postmodum iterum refertur ad ecclesiam S. Dionysii ab Heriveo anno DCCXCVI. Hactenus Colvenerius.

S. Abel S. Rigoberti Coepiscopus.

Epitome vitæ S. Rigoberti per Colvenerium.

Quotus Archiep. Remen. fuerit.

Vita S. Rigoberti inde descripta.

Quando obiit.

VITA EX VETERIBUS MSS.

CAPUT I.

S. Rigoberti genus, promotio ad Episcopatum, ordinatio Cleri, donationes sacræ.

Fuit in diebus Childeberti, Dagoberti, Childerici Regum Franciæ, vir Dei Rigobertus, urbis Remensium mirificæ sanctitatis Archiepiscopus. Qui in regione Ribuariorum spectabili de prosapia exortus; patre siquidem ex eodem pago, nomine Constantino, matre autem Francigena, ut ex Porcensi territorio. Ab ætatis primævæ tyrocinio, totum se caelestibus mancipavit disciplinis, castitate præditus, in vigiliis sedulus, oratione pervigil, sermone verax, refertus caritate, deditus abstinentiæ, dapsilis humanitate, sapientia redimitus, justitia insignitus, in consilio prudens, omnique morum honestate pollebat.

2 Per hæc virtutum insignia, ocyus occurrens in virum perfectum, quemadmodum cælitus electus, ad Pontificalis apicem honoris est sublimatus. In quo superna adminiculante sibi gratia, talis tantusque illico apparuit, ut omnium oculis et amori esset et timori. Nimirum bonis amori, qui delectabantur ejus monitis salutaribus humiliter obsequi; malis quoque nihilominus erat timori, qui ab eo metuebant tam deprehendi, quam reprehendi : ac per hoc sicut ad locum de Beato scriptum invenitur Remigio, erga bene agentes Petrus apparebat in vultu, erga delinquentes Paulus in spiritu : ac sic conveniente in unum diversitate gratiarum, illius pietatis, hujus erat æmulator districtioris. Stantibus equidem, si caderent, minabatur pœnam; lapsis vero, ut surgere appetent, promittebat misericordiam. Illos terrebant ne præsumerent in bonis, istos refovebant ne desperarent in malis. Proinde quosdam piis sermonibus assiduæ prædicationis ad meliora evehit; quosdam maturitate et sinceritate multiplicis doctrinæ, desiderio sanctæ conversationis accendit; quibusdam exemplum factus est ad salutem : alios intra septa sui gregis oves fecit; alios educevit : Omnia omnibus factus est, ut omnes salvos efficeret.

3 Successit autem in Remensi Pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, hujusque, ut quidam perhibent, proximiori cognato. Et quoniam hoc obeunte nescitur quot annis Pastore vacaverit Sedes Remensis, pleraque in loco erant collapsa, quæ fierant præcedentium Patrum studio et vigore fundata : quæ cuncta vir iste gloriosus et prudentissimus in pristinum celerius reparavit statum.

4 Nam canonicam Clericis religionem restituit : juxta numerum quoque eorum, quotus illo in tempore erat, sufficientia et continua eis victualia constituit, quatinus divino cultui liberius atque instantius insistere quivissent. Prius quippe quam exoptabilis hic altor ac pater eorum adveniret, non eis dabatur canonicus panis, et non erant ut sunt hodie Canonici, sed sicut matricularii. Et ad hæc res proprias cum habitatoribus earum illis contulit, qui singulis necessitatibus eorum perpetuo deservirent. Primus Remensium hic Episcoporum fertur commune eis instituisse ærarium, generaliter illorum usibus in sæcula profuturum.

5 Prædictarum autem rerum loca, his vocabulis censentur : Gerniaca-curtis, Musceium, Roceium, Ad Vulsiniacum rivulum, Curcella, ad Novam-villam, Ecclesia S. Hilarii in suburbio ad portam quæ vocatur

S. Rigoberti patria, genus, parentes.

Sancti ab adolescentia mores.

Fit Archiepiscopus Remensis.

Omnium curam salutem.

Lapsam disciplinam restituit.

Res Canonicorum pulcre ordinat.

Commune eorum ærarium instituit.

Varia bona confert Ecclesiæ.

vocatur Martis. Hanc basilicam decrevit præstare in sepulturam eorum. At Gerniacam-curtem, et tria e vestigio consequentia, sanxit ad anniversariam perseverare sui transitus diem commemorandam; ut hinc scilicet eis in illa sufficiens refectio ab ærarii clavigero, quotannis paretur. Et si quid de annuo superfuisset rerum redditu, quod ad præsens expendi non necesse sit, omnibus censuit dividendum, prout opus fuerit unicuique eorum. Item Curcellam et Novam-villam, et novem mansos ecclesiæ S. Hilarii adjacentes, statuit ligna cædere, aquasque comportare ad faciendum eis balneum, insuper et ad suidium occurrere: et si quid hujusmodi necesse sit in eorum culina, quod factu opus sit. Puteis quoque intra septa monasterii non deesse, qualibet oborta occasione. Denique ipsa si quando exuberaverint rudera latrinarum, efferre in locum hujusmodi colluvionibus aptum. Porro sicut et pollinectores effodiendæ eorum sepulturæ adesse, cum eveniret illorum quempiam defungi, et ab ipsis tamquam a vespillonibus ad sepeliendum eos deferri. Et, ut tandem colectivo quodam sermunculo quid inferatur de eorum multimoda servitute, ad omne opus eis impendendum servile, ut presentissimos ita jussit paratissimos esse: quorum hujusmodi consuetudo pro lege habetur, ut si omnis familia servorum, qui hos habere, obierit, sicut sæpe accidit, etiam ingenuus quisque par eis obsequium exerceat servile, si contingat ea habere. Eorum vero summa in quadraginta uno mansis colligitur utrobique coadunata.

* *Flodoardus Histor. Remen. lib. 2 cap. n. hæc subdit:* Res etiam quibus Episcopium auxit quasdam dato pretio comparavit, ut villam nomine a Carobram in pago Tardoneasi a b Gannoaldo, pro qua dedisse traditur auri solidos quingentos: et in villa, cui nomen e Turba, mansos duos, a diversis personis. Item portionem de villa, qua dicitur Campaniaca, super fluvium Vidulam, ab d Hosomo: pro qua dedisse reperitur in auro solidos cxx. Item a quadam consobrina sua, nomine Gilsinda, portionem de villa e Bracaneco super fluvium Rotunnam, cum mancipiis, ædificiis et omnibus ad ipsam possessionem pertinentibus. Item ab eadem Gilsinda partem quandam de villa f Bobiliaciaca supra fluvium Suippiam, cum domibus, mancipiis, campis, prætiis, et ceteris ad eandem possessionem pertinentibus: pro quibus rebus in auro solidos centum inventur dedisse. Quasdam quoque res trans Ligerim non modico auri dato pondere reperitur emisse. Quædam quoque cum aliquibus personis inventur commutasse, pro partium scilicet opportunitate.

A Dagoberto denique Rege præceptum immunitatis suæ obtinuit Ecclesiæ: suggerens eidem Regi, qualiter ipsa Ecclesiæ sub præcedentibus Francorum Regibus, a tempore Domni Remigii et Clodovei Regis, quem ipse baptizavit, ab omni functionum publicarum iugo liberrima semper existerit. Qui præfatus Rex hoc beneficium confirmare vel innovare disponens, cum consilio procerum suorum statuit, ad prædecessorum formam Regum præcipiens, ut omnes ipsius sanctæ Dei Ecclesiæ res, tam in Campania, et infra urbem, vel suburbanis, quam in Austrasia, seu Neustria, vel Burgundia, seu partibus Massiliæ: in g Rodonico etiam, Gaualitano, Arvernico, Turonico, seu Pictavico, Lemovicino, vel ubicunque infra regna ejus ipsa Remensis Ecclesiæ, vel basilicæ Beatissimi Remigii villas aut homines habere videbatur, sub integra immunitate omni tempore possent manere. Sic quoque ut nullus iudex publicus in ipsas terras auderet ingredi, ut mansiones intrando faceret, aut quælibet judicium, vel xenia ibidem exigere ullatenus præsumeret. Sed quodcumque a prædecessoribus suis Regibus Ecclesiæ Remensi vel basilicæ S. Remigii fuerat concessum, cunctis diebus eadem Ecclesiæ valeret habere conservatum.

Sed et a filio ipsius super hujusce auctoritatis corroboratione, et a ceteris sui temporis Regibus immunitatis, ac teloneorum remissionis præcepta Ecclesiæ suæ obtinuit permanere. Item Theoderici Regis specialiter pro villa Calmiciaico, quam Grimoaldus vir illustris Ecclesiæ Remensis contulerat. Quarum adhuc regalium monumenta præceptionum in archivo sanctæ hujus Remensis conservantur Ecclesiæ.

Non frustra hæc narrari.

6 Inter hæc prudentem paucis monemus lectorem ne abhorreat ista legendo quasi superflua, asserens in chartis eorum donationis et polypticis de eisdem editis satis superque inveniendi; sed admiretur hunc virum Dei, quomodo prudentissime et piissime disposuerit inter cetera quæ possidet; et qualiter pauperes Christi, suorum heredes fore delegerit, qui secundum illud Evangelii: Beatus est, quia ii non habent retribuere ei, retribuatur enim illi in resurrectione justorum; verumtamen ejus beatitudinis se-

Luc. 14. 14.

duli intercessores existunt, prout queunt: et si aliquando forte siluerint, ipsum opus misericordiæ ad Dominum semper pro eo clamabit; quemadmodum scriptura dicit: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, et ipsa pro te orabit.

a *alii*, Carobram, vulgo Chartreune: b *Coltener*, Gannoaldo. c *Gallice* Tourbe. d *al. Hosonio*. e *Coltener*, Bracameio, al. Bracaneco. *Gall.* Bricquenay. f. *Gall.* Boul sur Suipe. g *al.* Rodinico, Rodolito, Rodocino.

CAPUT II.

Sibi a Pipino data donat Ecclesiæ.

Hic quodam tempore de Culmissiaco Episcopi sui villa veniens, adiit Pipinum Majorem-domus, patrem Carli cognomento Martelli: præmisitque suas ei eulogias, a venatione, quam paulo ante exercuerat, redeunti. Has quippe solebat illi crebrius mittere. Morabatur quoque ipse Pipinus in pago Laudunensi, et loco qui dicitur Gerniaca-curtis; et non illic, ut hodie, villa, sed exiguus mansionilis fuerat: verum et in diebus illis ibi erat ingens silva, et fons in eodem loco, quem apri tamquam ad sua frequentabant volutabra, qui et usque in hodiernum diem permanet ibidem; juxta quem et tunc Pipinus singularem ferum fuit consecutus, cujus assaturam præcepit illic fieri, tamquam revera inibi pransurus. Interea idem istius Episcopi benedictionem gratissime suscipiens, dixit clientibus qui sibi assistebant: Quid faciemus huic Episcopo, qui nobis servire non cessat? Illis autem silentibus, Pipinus ad Sanctum conversus Rigobertum, gratulabundus adjecit: Do, inquit, tibi optionem petendi quod volueris, et non negabo tibi. Ad quem vir Domini: Da, ait, mihi hunc modicum mansionilem, et sufficit mihi. Tum ille: et hunc tibi do, et quantum volueris accipere in gyro. Concessitque ei (sicut et quondam Rex Clodoveus Sancto legitur concessisse Remigio) ut quantum circumiret dum ipse meridie quiesceret, totum illi donaret. Beatus itaque Rigobertus per fines, qui manifestissime parent, pergens, passim limitem, ut litem discerneret arvis, si forte accideret, poni præcepit. Peragratisque omnibus quæ sibi maluerat dari, confestim regressus est ad Pipinum, qui interim meridiano surgens a somno, largitus est ei omnem, quem lustravit, locum per confinium designatum.

8 Ad memorabile vero indicium super hoc transitu itineris sui, et æstate et hyeme vernantior, quia viridior herba hactenus ibi gliscere visitur, quam ceteris in locis quæ in circuitu ejus sunt, cum tamen æque teratur a quolibet viatore. Est et non contemnendæ rei miraculum, quod proculdubio meritis ejus constat eisdem rebus a Domino prærogatum. Siquidem postquam domino ejus cesserunt, nunquam eas læsit tempestas, nec grandio cecidit super illas. Unde non solum res mira, sed semper omnibus valde est stupenda. Videntur more solito cadere juxta, et non fines earum attingere unquam præsumunt, nedicatur transire. Proinde omnes hæc divinitus fieri videntes, dicere congruenter super his valent, quod scriptura de terra quondam habitacionis filiorum Israel refert; quæcum præmittit: Pluit Dominus grandinem super terram Ægypti; paulo post annectit, dicens: Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grandio non cecidit. Sed quia præsens miraculum, ut præmemoratur, hic quotidie fit, quotiescumque hæc uspiam ruit, magis præsentem tempore quam præterito utendum est. Ita in hac terra possessionis S. Rigoberti grandio non cadit, quamlibet in omni Francorum terra cadere videatur ex more.

9 Denique universas res istas nullo mundanæ cupiditatis impetravit obtentu, verum Ecclesiæ in eunctis pro viribus consulens, illam constituit heredem earum, sicut partim fuit paulo superius intumatum. Plures etenim Ecclesias earumdem participes fecit,

EX MSS.

Ecclesi. 29. 15.

Pipino Iterstallo offert eulogias:

Ab eo Gerniacam-curtem accipit, et quidquid meridie ipso quiescente circumcuerat.

Simile quid concessit Carolus Magnus S. Arnoldo, 18 Jul.

Terra illa deinceps vernantior.

Nunquam grandine vel tempestate læditur.

Exod. 9. 23 et 26.

Omnia sibi donata dat Ecclesiis.

EX MSS.

nebus celestibus, et salutis suorum semper intentus.

1. ad Timoth. 5. 8.

2. Cor. 11. 28.

Rom. 12. 15.

Philipp. 3. 20.

Matth. 5. 14 et 15.

Carolus Martellum baptizat et suscipit de sacro fonte.

Improbis Principibus resistit.

Job. 29. 11. et seqq.

a Colven. Rausidus.
b Colven. piscinis.

c Colven. Taxonariis.

d Colven. Portensi.
e Colven. Landemarus.

fecit, prout corde suo destinavit. Erat quippe, ut canonica dogmatizat institutio, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam interiorum sollicitudine non relinquens; ne aut exterioribus deditus, ab intimis aliquando corrueret; aut solis interioribus occupatus, quae foris debebat proximis non impenderet. Agebat quippe in omnibus utpote fidelis dispensator et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut daret illis in tempore tritici mensuram. Procul namque semper ab illo fuit quod Apostolus ait: Qui suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. Quin imo cum eodem veraciter dicere valuit: Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quapropter si quando aliquid discriminis alicui membrorum Ecclesiae acciderat, et hoc sibi non absurde poterat coaptare: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Et rursus: Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Huic vivere Christus fuit, et mori lucrum. Et quia solo corpore in terris positus, spe in caelestibus debebat, profecto de se hoc sibi quae similibus loquebatur: Nostra conversatio in caelis est. Nempe jam illis connexus quibus ait Dominus: Vos estis lux mundi, et: Non potest civitas abscondi supra montem posita; neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed supra candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

10 Praefatus ergo Pipinus hunc admodum venerans ac diligens, filium suum misit ei Karlum ad baptizandum, qui propter feroces animos, et quia ab ineunte aetate fuerit vir bellicosus, et robore fortissimus, postmodum Martellus est cognominatus. Quem a se baptizatum, ipse vir almus suscepit a fonte sacri baptismatis, ut ejusdem patronus fieret juxta petitionem genitoris. Qui eidem patri Pipino decedenti, in principatum succedens, eundem patronum suum, tum impie, tum injuste a Sede sua expulit; ceu paullo post sequens narratio declarabit.

11 Vir deinde sanctus Ecclesiam Domini, ut coperat, vigilantissime et strenuissime regebat, ascendens ex adverso, et opponens murum se pro domo Israel, ut staret in praelio in die Domini. Ex adverso quippe ascendebat, quando quibuslibet potestatibus prave agentibus, rationis libera voce contraibat; et in die Domini pro domo Israel in praelio stabat, ac murum se opponebat, quia fideles innocentes contra perversorum injustitiam ex justitiae auctoritate vindicabat. Hinc et illud Beati Job, congruentissime illi convenit quod dicitur: Auris audiens letificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi: quod liberasset pauperem vociferantem, et inopem, cui non erat adjutor. Et post pauca: Justitia indutus sum, et vestivi me sicut vestimento et diademate judicio meo. Et iterum: Conterebam molas iniqui, et de dentibus suis aufereram praedam: Unde et tamquam bonus pastor animam suam poneret pro ovibus suis, si persecutor sibi afforet ita crudelis.

* Addit. Flodoard. lib. 2. *Histor. Remen.* cap. 11, ut variis chartarum decemur instrumentis. Sub ipsius Episcopatu dedit Ado quidam Abbas ad Ecclesiam S. Mariae Remensis res suas sitas in pago Laudunensi, in vico qui dicitur a Raosidus, cum adjacentibus earum, domibus scilicet et colonis, campis, vineis, pratis, silvis, b pascuis, aquis, aquarumve decursibus, et omnibus appenditiis. Item ad matriculam Sancti Remigii res quasdam in pago Tardonensi in villa Corneiacco constitutas. Diverse quoque personae in locis diversis res suas pro animarum remedio Ecclesiae Remensi sub hoc Patre beatissimo tradiderunt, ut Beroaldus et Sarebertus in monte Betelini et c. Taxovariis domos, arva, mancipia, vineas, ac silvas: Gairefredus et Austreberta in pago Laudunensi, in villa Warocio, mansos cum terris adjacentibus, vineis, ac mancipiis. Abbo res suas sitas in pago d. Porcensi, villa Augusta: e Leudemarus in Camarciaco, in pago remensi, mansos cum aedificiis, mancipiis, ruribus, vineis, silvis, pratis, et ceteris adjacentibus. Rodemarus res suas sitas in vico Castricensi. Item Austrebertus suas in eadem villa. Quarum adhuc exemplaria traditionum apud nos condita reservantur.

CAPUT III.

Rigoberti domus. Begonis sacrilegi poena.

Cum igitur piis, ut semper, intentus esset operibus, suoque Clero et plebi, tamquam pater filiis, in omnibus consulere; atque hujus rei gratia in civitate Remensi degeret; orta est post Pipini obitum, inter Karlum ipsius filium et Regem Chilpericum ac Majorem-domus Raganfridum non modica similitas pro invasione regni Francorum; si quo modo haec fieri posset potissimum per quemvis eorum. Karlus autem propter urbem Remorum transiens, fertur eandem extrinsecus circumisse universam, quousque pervenit ad portam, super quam structis inibi edibus sibi congruis almificus manebat Rigobertus; clamavitque ad eum dicens: Domine Rigoberte, jube mihi portam civitatis aperiri, ut vadam orare ad Sanctam Mariam. Cumque idem homo Dei nullum vociferanti daret responsum, orationibus utique suis insistens, quibus jugiter sancta intentione vacabat, perhibebat hoc ipsum tertio exclamasse ad eum. Tandem valido ejus clamore compulsus, respondit ei: Non tibi, inquam, porta haec aperietur, quoadusque sciatu cuiusque vestrum Dominus dare hoc voluerit regnum. Tu enim et Raganfridus ambo litigatis super eo, et adhuc nescitur quem finem res habitura sit. Quod si Dominus illud tibi potius dederit, hanc rese-rabo remeanti, et fidelis existam tibi. Ad haec Karlus per caput suum jurans, et furibunde intentans: Si reversus, ait, fuero victor in pace, non ultra tutus manebis in hac civitate. Vir tamen Dei inter ejus minas permanens interritus (justus quippe quasi leo confidens absque terrore erat) noluit illam aperire ei; sine dubio advertens, ut perprudens, quod non propter orandi devotionem, sicut simulabat, introire civitatem cupiebat, quin potius eam volebat vastare; quemadmodum alias vastaverat; ac si et antedictus eum vincens Raganfridus regnum obtinisset, ne forte hunc sibi infidelem tali in facto reputare valisset; sicut revera valisset, si hujus dictis aurem accommodaret.

13 Haec denique, quam praediximus, porta, ex consuetudine cascorum a plerisque Collaticia, a pluribus usque hodie Basilicaris vocatur; ibique tam hujus quam singularum claves totius urbis portarum apud se reconditas pro tempore servabat. Quae porta ideo nuncupatur Basilicaris, sive quod in gyro sui reliquis plus portis feratur antiquitus basilicis abundasse; seu quia euntibus ad basilicas in vico S. Remigii consistentes, semper fuit pervia, supra quam et idcirco potissimum mansisse dicitur, quoniam fenestris con-naculi sui patefactis, eas inde consueverant contemplari, nequaquam sola quasi pulchras et excelsas gratia speculandi, sed multo magis orandi; sicut et dudum Daniel Propheta fenestris apertis in conaculo suo contra Jerusalem, tribus horis in die flectebat genua sua et adorabat, confitebaturque coram Deo suo. Propter quod et iste Sanctus ostium in pinnaculo ecclesiae S. Petri, quae finitima erat suae domui, praecipit fieri, per quod in eandem gradibus ad-jectis descendebat ad adorandum; indeque revertens, per hoc ipsum intrabat in oratorium, quod juxta domum suam fecerat super civitatis murum, dedica-vitque in memoriam S. Michaelis Archangeli.

14 Hoc non paucis tempore perseveravit ibidem, multaque ad illud populi frequentia confluebat, et maxime si quando ejusdem Archangeli gloriosa festivitas imminerebat. Donec Ludovicus Imperator dedit Monasterium S. Petri filiae suae Alpaidi, quod et vocatur solo de situ loci Inferius, propter alterum huic vicinum quod eadem ex causa dicitur Superius. Hujus mulieris vir, nomine Bego, hoc oratorium dirui jussit, considerans quod praee altitudine sui, quasi

Carolus Martellum prohibet ingressu urbis Remensis.

Habitat supra portam Basilicarem, pietatis causa.

Dan. 6. 10.

Oratorium S. Michaelis aedificat.

Bego id dirui jussit.

quasi quodam umbraculo obnubebat prædictæ ecclesiæ fenestram; seu potius quia quadam die caput suum in superliminari ejusdem ostioli graviter eliserit, eo quod statura fuerit procerus, et ex tento ambulaverit collo, et ad hæc introeundo, ut oportuerat, non semetipsum humiliaverit. Humilitas quippe caput non frangit. Quocirca de hoc abiens loco, suis præcepit dicens: Cavete ne forte istud hic reperiam, quando revertar. Quoniam quidem si invenero, in vobis hoc vindicabitur.

Arripitur a
dæmone.

Remis triduo
horribiles te-
nebræ.

13 Sed ut destrui cœpit, ille mox a dæmone arreptus fuit; cum tamen ab hinc procul esset in pago Laudunensi, et loco qui dicitur Begonis-villa. Factæ sunt autem et triduo in civitate Remensi horribiles tenebræ a loco illo, quo destruebatur, donec ultra pontem plateæ ejusdem urbis veniretur, qui ob evitandum cœnum diebus prisca lapidibus magnis stratus erat; unde et hæc hactenus pristinum nomen servat. Porro pulvis et ventus mixtum ferebantur, ita ut per ejusmodi viam vix posset incedere quisquam.

Addit Flodoardus Hist. Remen. l. 2. c. 12. Hoc autem oratorium modo reparatum, et in præmemorato Beati Michaelis veneratur honore restitutum.

CAPUT IV.

Caroli Martelli sacrilegia: damnatio.

Carolus Mar-
tellus vincit
Ragenfridum
an. 717.

Rigobertum
Sede pellit:

Episcopus
varios dat lai-
cis.

Prov. 17. 13.

Ideo corpore
et anima tor-
quetur in in-
ferno.

Hic ita dimissis, ut ad præmissa vertamus stylium. Præmemoratus direxit aciem Karlus, in campo Vinciaco adversus Chilpericum et Raganfredum Dominica die illucescente, duo decimo Kal. Aprilis in Quadragesima, et triumphum de eis sicut desideravit adeptus, injustissime ab hoc almo Pontifice Episcopium Remense abstulit, qui inde est reversus, sicut ante fuerat illi comminatus. Et hoc ejus factum non est adeo mirum. Et quidem aliis similiter fecit, et eis qui suis partibus faverunt, dedit. De hoc etenim, non Rege sed tyranno, ita legitur ad locum in Annalibus diversorum Regum: iste Karlus omnibus audacior Episcopatus regni Francorum laicis hominibus et Comitibus primus dedit, ita ut Episcopis nihil potestatis in rebus Ecclesiarum permitteret. Et cetera. Hunc ergo Karlum passus est et hic vir Domini inimicum usque ad occasum vitæ præsentis, cum oporteret eum usquequaque fidissimum esse, ac si ipsius filium in baptisate: et hoc Domini pertulit exemplo, qui ab ipso discipulo suo traditus est impiis. Hinc beatus Papa inquit Gregorius: Omnes electi, quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur. Paucisque interpositis subjungit atque ait: Ut tanto eis crescat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit, et ex alienæ damno caritatis.

17 Verum ut Scriptura dicit, qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. Quod huic viro Dei in Episcopatu violentia crudeli dempto, et de aliis rebus aliarum fecit Ecclesiarum, justo Domini judicio reddidit in caput ejus, sicut antiquorum veridica constat scriptum hujusmodi relatione a. S. Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum est sæculum raptus: et inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit hunc Karlum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est; quia Sanctorum judicatione qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit et divisit, ante illud judicium anima et corpore sempiternis pœnis est deputatus; et recipit simul cum suis peccatis pœnas, propter peccata omnium qui res suas et facultates in honore et amore Domini ad Sanctorum loca luminaribus divini cultus, et alimonis servorum Christi ac pauperum pro animarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus, S. Bonifacium b, et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capel-

lanum Regis Pipini ad se vocavit; eisque talia dicens, in signum dedit ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium ubi corpus ipsius Karli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum, etc. Quæ ideo hic inseruimus, ut omnibus hæc legentibus nota fieret istius justa damnatio, per quem facta est harum rerum Ecclesiasticarum injusta ablatio.

18 Hujus vero (haud dubium quin Beati Rigoberti) et Adrianus Apostolicæ Sedis Pontifex, meminit in epistola sua felicis memoriæ Turpino, hujus successoris directæ, in qua et multiplicem facit super eo quasi querimoniam, scribens in hunc modum: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia inter Francos, Archiepiscopus Remensis, nomine Rigobertus, a Sede contra canones dejectus et expulsus fuit, sine ullo crimine, et sine ullo Episcoporum judicio, et sine ullo Apostolicæ Sedis consensu vel interrogatione; sed solummodo quod antea non consensit in parte illius, qui postea partem de ullo regno in sua potestate accepit, in qua parte Remensis civitas est: et donatus atque magis usurpatus, contra Deum et ejus auctoritatem, fuit ille Episcopatus, simul cum alio Episcopatu et aliis Ecclesiis, et sæcularibus potestatibus, Miloni cuidam sola tonsura clerico, nihil sapienti de ordine Ecclesiastico: et alii Episcopatus de ipsa Remensi diocesi diverso modo essent divisi; et aliqui ex magna parte sine Episcopis consistentes; et ad alios Episcopos et Metropolitanos, Episcopi et Clerici ordinationes aliquando accipientes erant, et refugia indebita habebant, et a suis Episcopis judicari et distringi non sustinebant; et Clerici, et Sacerdotes et monachi et sanctimoniales sine lege Ecclesiastica pro voluntate et licentia vivebant. Et reliqua.

a Baronius ad an. 741 hanc narrationem impugnans multis argumentis, sed quæ non convincent, ut 20 Februar. ad S. Eucherii vitam ostendimus.

b Addit. Flodoar. Hist. Rem. l. 2. c. 12. Qui tunc Galliis ad restituenda jura canonica fuerat ab Apostolica Sede prelatus.

CAPUT V.

Rigoberti exilium, reditus, vita privata.

Ceterum Sanctus Domini Rigobertus Dominicis obtemperando præceptis, quibus ita jubetur: Cum persecuti vos fuerint in civitate ista, fugite in aliam; secessit in Wasconiam regionem: ibique exulando, dum multas sancta indefessus intentione memorias Sanctorum lustraret, in quandam introivit basilicam simili modo caussa orationis. Et inter orandum campanæ pulsabantur secundum morem Ecclesiasticum ad fidelium concionem congregandam, ibique fuerunt geminæ quæ nullum dederunt sonitum pulsate. Tunc Sacerdos loci et alii qui circumstabant, sollicitè ab eo seiscitabantur, quis esset, et unde venisset. Quil inquit, vultis? Clericus sum, veluti videtis; et de Francia veni. Cui illi adjiciunt, dicentes: Cur nostræ non hodie sonant noæ tuo in adventu, sicut ceteris in diebus consueverant, priusquam tu venires ad nos? Ad quod ipse: Ignoro, inquit. Verum duas habui in mea ecclesia, quæ mihi furtim ablate sunt, cum adhuc essem in Francia; fortassis eæ sunt. Ostendite mihi eas, et ego dicam vobis si illæ sunt an aliæ. Quæ cum sibi fuissent ostensæ, asseveravit ipsas esse. Tunc inito cum Sacerdote ejusdem loci consilio, protinus suæ restituunt eas turriculæ. Et dixerunt ad virum Dei: Tu magis accede, et illas pulsa, ut pro certo experiamur tuorum veritatem verborum. Quod cum ille fecisset, sicut ante solebant

EX MSS.

Ex ejus sepulchro, interius adusto, exit draco.

* al. Tilpino.

Episcopus Remensis Miloni datus.

Matth. 10. 23. Rigobertus secessit in Wasconiam.

Campanæ ei furtim ablate, eo præsentè nullum sonum edunt.

Ab ipso pulsate sonum edunt.

EX MSS. altisona reboabant. Quod cernens omnis populus, Deum glorificavit. Ipse vero quis esset apparuit, quia lumen in tenebris latere non potuit. Eae vero in praefata Gerniaca-curte, et S. Petri ecclesia, usque hodie permanent, in testimonium hujus mirabilis facti et in aevum mirandi.

20 Hunc praedictus Milo Abbas, qui ante Karolum habebat Remense Episcopium, reperit in eadem regione, functus apud eosdem Vascones legatione: cui et dixit: Quid hic agis? Revertere in Franciam, et si proprias res, quas ibi habes, mihi dederis, ego tuum faciam tibi a Principe restitui Episcopatum. Ad quod sanctus Pontifex Domini respondit ei: Quas-cumque res inibi videor possidere, tibi dabo, si feceris quod polliceris. Regressus est itaque in Franciam, et in memorata Gerniaca-curte, peculiari possessione sua conversabatur: quem e vestigio adiit praefatus Milo: Trade, inquit, mihi res, quas pollicitus fuisti, tibi quippe apud Procerem obtinui quod spondi. Cui Beatus ait Rigobertus: Quotquot res habere visus fui, dedi Ecclesiae Christi: non possum modo tollere ei, et dare alteri. Ad quem furibundus Milo: Quia me sefellisti, tuus nunc tibi non reddetur Episcopatus. Et idem mox illi dedit dignum Episcopo responsum: Altare, aiens, mihi, quaeso, obtineas S. Mariae: de rebus Episcopii facito quod vulneris, unde minus curo.

21 Habitavit ergo in Gerniaca-curte tempore non pauco, vitam in paritate, humilitate, vigiliis, oratione, elemosynis, ceterorum quoque bonorum operum exhibitione agens: morisque ei fuit saepissime civitatem Remorum invisere, et in ara Beatissimae Mariae, ut praee omnibus optaverat, Missas celebrare, indeque memoriam petere S. Mauritii, deinde alium adire Remigium, tum in Monte Or S. Theodoricum, deinde in villa Culmisiaco B. Cyricum, ac demum remeabat ad S. Petrum in Gerniaca-curte, ubi tunc habitatio sua erat.

22 Quod cum ex pia consuetudine quadam ageret die, devenit in Culmisiacum ad S. Cyricum pro se suaque Ecclesia, ut consueverat, exorandum: et facta oratione locutus est cum Economo Remensi, qui aderat, nomine Wiberto. Qui mox suppliciter accersivit eum ad prandium, quod sibi fuerat praeparatum. Quod ille remuens, dixit: Ad S. Petrum in basilica mea habeo Missas facere, idcirco quod postulas non possum adimplere. Dumque colloquerentur, paupercula quaedam vidua huic Vicedomino in eulogiis attulit anserem, respiciensque Vicedominus ad sanctum Episcopum: Quoniam, inquit, non dignamini nobiscum vesci, vestro praecipite puero saltem hunc recipere, et cum veneritis domum, parate ad opus vestrum. Quem puer viri Dei suscipiens ferebat, quousque subito in via de manibus ejus avolvit, et aliquot horis aliosum volitans non comparavit. Super quo puer quasi perditio satis aegre tristabatur et dolebat. Quem vehementer anxiatum et quasi flentem conspiciens, blande est consolatus, sicut erat vir mitissimus, docens de temporalium amissione rerum nequam contristandum aut flendum; sed in Domino semper sperandum, qui dat omnibus affluenter. Ipse autem in silentio Davidicum, ut solebat, resumpsit canticum suum. In itinere enim semper de Deo aut aliquid contulit, aut cantavit. Et factum est post trium fere horarum spatium revolans sponte sua haec avis, ad terram coram S. Rigoberto descendit, eumque quasi praevia praecedebat nusquam a recto tramite exorbitans, quousque ad Gerniacam-curtem pervenirent, quo ibant. Sic mansuescebat feritas avis, in operatione virtutum. Fertur haec multis vixisse diebus, et ante eum cursitare quando ad civitatem ibat et redibat. Non enim passus est eam hic vir magne simplicitatis et pietatis occidi, quamdiu vivere potuit.

Ipsi redduntur.

Redit in Franciam.

Recusat Miloni pro recuperando Episcopatu, tradere bona antea Ecclesiae donata. Obtinuit altare S. Mariae Remis;

Alia multa frequentat Sanctorum loca

Donatur ei anser.

In itinere divina meditantur.

Anser qui avolat ad eum redit.

Saepe eum in itinere comitantur.

TRANSLATIO. CAPUT I.

Miracula ad sepulchrum S. Rigoberti.

Sanctus praeterea Rigobertus actibus Apostolicis egregius, annis pluribus in hoc loco almifica in conversatione degens, et jugiter innumeris virtutibus pollens, consummata viriliter praesentis vitae militia, migravit plenus dierum ad patriam aeternae hereditatis. Hic discessit pridie Nonas Januarii anno Dominicae Incarnationis circiter septingentesimo septuagesimo tertio, Indictione viii. Ibi cum debito honore a Sacerdotibus et ceteris Christi fidelibus fuit humatus, in ecclesia scilicet S. Petri Apostoli, quam ipse fundaverat, positusque est secus altare ad dexteram ejus plagam.

2 Qui multis ibidem post sanctam depositionem suam refulgens miraculis, quanti sit apud Deum meriti, frequenter innouit, quae tamen miracula magnam ob incuriam non fuere descripta. Tres claudi ab incolis ejusdem loci, memorantur inibi ab eo fuisse curati. Quorum certa priscae debilitatis indicia, videlicet bacilli et scabella, et in abjectione eorum indubia redhibite incolumitatis signa, multis diebus in eadem sunt visa, ubi ipse requievit, ecclesia: quousque in mirifica ejus evectioe, quae post narrabitur, a quibusque fidelibus sunt et fideliter et venerabiliter post illum convecta.

3 Praeterea fertur et quadam mulier caeca, nomine Ansildis, ipsius loci habitatrix, ibi primum hujus meritis patrocinantibus recepsisse lumen oculorum suorum. Cujus miraculi usque hodie quidam testes existunt, adhuc enim superstites sunt qui eam cognoverunt.

4 Quidam juvenis scholaribus apud loci Presbyterum deditus studiis, quadam die absente Aedituo, super tumulum ejus ut levis leviter cepit subsilire, non dans honorem Deo, neque Sancto ipsius in caelo et in terris mirificato: sed ut sepulti meritum panderetur et ejusmodi praesumptio penitus ab omnibus cohiberetur confestim eum pes suus doluit, quasi quavis spina acerrime pupugerit: unde claudus mox effectus, pedem illum perdidit, quia eo quicquam incedere postmodum nequivit. Quod videntes tam Presbyter quam indigenae, cancellum ibi effecerunt, ne quis forte nesciens temere accessisset, et simile quid pateretur.

5 In hac basilica nocturno tempore, voces tantae dulcedinis saepius sunt auditae, ut non existimarentur aliae nisi Angelicae. Lux quoque caelitus tantae claritatis mediis in eadem noctibus emicuit, ut solis fulgorem vicisse videretur, quae etiam immenso jubare suo Sacerdotis, qui adhuc inibi superest, aediculam penetravit mœnibus ecclesiae hujus inhaerentem. Haec per ostium casu patens vibrando coruscavit, per quod de illa in hanc ecclesiam gradibus suppositis intratur. Quo viso tantus timor et tremor Presbyterum invasit, ut ab illa die majorem huic loco reverentiam exhibere visus sit, quam antea solitus fuerit. Ad quem si quis aliquando ex frigoriticis, aut acerrimo dentium dolore vexatus cum fide accessit, mox remedium sensit. Quapropter usque hodie multorum illuc candelam in votis afferunt: et fabricantes quidem abrasum pulverem sepulchri ejus sumunt, quod tenacissimum fuit illitum cemento, sicut fertur fuisse moris antiquorum in sepulchris eorum. Hunc autem aquae inditum siticulosus bibunt, quo hausto sanitatem illico adipiscuntur. Quorum quidam Gislemannus hanc misericordiam Domini per eum moderno tempore mirabiliter fuit expertus. Qui cum incurabiliter febricitando, nihil cibi diebus aliquot gustare potuisset, et non diebus neque noctibus optatam quietem invenire potuisset, acceptum eradendo, ut alii, pulvisculum

Moritur S. Rigobertus.

* De anno mortis diximus supra n. 2. Sepelitur in ecclesia Gerniaca-curte

Claret miraculis.

Tres claudi curati.

Caeca visum recipit.

Ad ejus sepulchrum ludens claudus efficitur.

Voces Angelicae audiuntur. Lux insolita apparet.

Febres et dolor dentium isthic pelluntur.

Pulvis sepulchri ejus febres sanat.

visculum sarcophagi istius potavit et continuo sanus abcessit. Dentium vero doloribus cruciati hoc sepulchrum debita cum devotione deosculantur, et simul extemplo curari merentur.

CAPUT II.

Translatio I ad monasterium S. Theodorici.

Corpus S. Rigoberti transfertur 14 Junii an. 864.

Dum hoc in loco hic inelytus Domini Confessor eatenus recubaret, et his aliisque virtutibus semper glorificatus reniteret, pia recordationis Dominus Hinemarus, qui ab eo quintus extitit Remensis Archiepiscopus, illum transtulit octavo decimo Kalendas Julii, ad Monasterium B. Theodorici, et posuit eum in dextera parte ad tumbam ipsius pretiosi Confessoris Christi, anno utique Incarnationis Domini DCCLXIV. Indictione XII.

Isthic quoque miraculis clar.

7 Ibidem iste aliquot annis requievit, ubi et plura per eundem Dominus patravit signa, ex quibus pauca brevitate studentes scripsimus, ne de eorum nimia prolixitate quodlibet tædium lectoris gigneremus. Quædam febricitans femina diebus illis ad hoc monasterium venit; huic vocabulum * Autdiga, existens de ea, quæ huic contigua est, villula cognomine Colmelecta. Hæc apud se hujuscemodi facere domi voluit: antequam veniret, tres candelas unius quantitatis effecit, quarum unam nomine S. Theodorici, alteram S. Rigoberti, tertiam S. Theodulphi esse voluit. Quas simul accensas, ardere permisit, quousque conspexit quæ earum amplius duraret: hoc experimento cognoscere cupiens, sicut vulgus solet, et eorumdem Sanctorum facere debuisset votum suum potissimum. At illa, quæ Beati facta fuerat Rigoberti nomine candela, ceteris superfluit diutius ardendo. Quod animadvertens, aliam continuo fecit ejus venerationi solius dicatam. Venitque illa et ante memoriam ipsius obdormivit prostrata, et vigilans protinus omni sospitate gavisæ est. Hujus rei testes usque hodie existunt qui afferunt.

* Flod. Audinga. Quædam febricitans S. Rigobertum sibi legit patrum :

Ad ejus sepulcrum sanatur.

8 Similiter et alii in hoc incommodo sunt sæpissime liberati quotquot eum quæsierunt fide ardenti: insuper et in quibus dentes doluerunt, ac per hoc anxii ad eum cucurrerunt, simili modo fuerunt statim medicati ab hoc medico cælesti. Et quoniam ii præ multitudine nesciri poterunt, hic nomina eorum ponere supersedimus, quia hæc nos nescimus, qui non singulis adesse quivimus: verum hæc pene omnis in gyro novit populus.

CAPUT III.

Translatio II ad templum S. Dionysii.

Iterum transfertur Rhemos eodem die.

Annis novem elapsis, hinc rursus in prædicto mense eisdemque redeuntibus Kalendis a prædicto Præsule Hinemaro ad urbem Remorum transfertur, et in basilica quæ fuerat S. Dionysii honore ab eodem consecrata, ponitur; ubi et Remensium sepultura fratrum tunc habebatur. Tunc mulier cæca, vocabulo Oda, venit de villa secus fluvium Sopiæ sita, quæ * Alamandorum-curtis nuncupatur: et ut ad memoriam ejus accessit, statim recepit visum olim amissum. Hæc priusquam advenisset, nocte domi dormiens audivit vocem dicentem sibi: Quid hic facis? Cur jaces? Crastina die Pontifex Hinemarus, et Canonici Remenses Sanctum transferent Rigobertum: vade ad eum, et ille te adjuvabit. At illa diluculo consurgens acceleravit, et candelam ei afferens, suo visui, ut prælocuti sumus, continuo reddita est.

Cæca visum recipit.

* Flod. Alamandorum-curtis, vulgo Aumen-court.

Surdus auditum recipit.

10 Surdus quidam æque translationis ejus die advenit. Qui postquam locellum ejus quo gestabatur tetigit, illico aperta sunt aures ejus et audivit. Quem et divina gratia, antequam sanatus fuisset, sic ad deiferum hunc virum accersire dignata est. Noctu in diversorio quiescentem ignota quædam persona in

latere suo leviter percussit et excitavit, excitatumque vocavit: et ille actutum sensit se palpantem, et non audivit ut surdus vocantem; homines tamen qui aderant audiverunt vocem, ad B. Rigobertum ire quancycus eum admonentem, licet viderint neminem. Abiit ergo ad eum, et mox eo quem prædiximus modo promeruit auditum. Hæc ita se habere ipse retulit, postquam auditui suo restitutus fuit.

Ex mss.

CAPUT IV.

Translatio III ad templum S. Mariæ.

Hujus sacratissimum corpus (haud dubium, quin Sancti Rigoberti) rursus a transtulit dignissimæ devotionis Dominus Fulco Rhemorum Archiepiscopus, in ecclesiam felicissimæ Mariæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis, anno scilicet Antistitii sui primo, posuitque retro altare quod vocatur ad sanctam Crucem, et almos decenter collocavit duos Christi Confessores Theodulfum et Basolum hinc et inde, medium autem, ut decuerat, B. Rigobertum.

Tertio transfertur corpus S. Rigoberti in ecclesiam S. Mariæ.

12 Hunc tam ibi quam alibi plures infirmi experiuntur divinum esse medicum, in subitanea suorum medela morborum. E quibus nuperrime quidam monachus et Levita cœnobii beatissimi Confessoris Christi Remigii, die quadam validissima correptus est febre, ita ut adversa valetudo inaccessibiliter per horarum incrementa efficeret impotens mentis suæ. Qui ad noctem usque perveniens, cum invalescente hujus morbi efficacia incœnatus dormitum pergeret, et tamen nullatenus quiescere sineretur, ipsum undique arctatus in auxilium sui corde clamavit, et protinus per eundem sanitati donatus est. Is * Sigloardus vocabatur. Et cum præceptore suo Archisacerdote Theobaldo, sicut ejus ab infantia cliens huc usque conversatur, propter quod et illum, ut solitus erat, in itinere a Domino Archipræsule ei præcepto secum ducere volebat, et iste hodieporicas incommoditates vitando molebat etiam cum adhuc sospes esset. Præceperat enim huic ejus Magistro præfatus Archiepiscopus ceteris cum fidelibus suis transferre condito tempore Sanctum Domini Rigobertum ad illum locum, quo Regica Theodrada ei petitoria insinuatione suggererat transferendum. In ejusmodi obsequio illum assumere quemadmodum adiutorem, optabat, quod ille omnino refutabat. Verumtamen prædicta obsitis ægritudine, confugit tota mentis intentione ad eundem miræ potentia virum sanctum, priusque se reum tacitus fatebatur, eo quod præsumperit recusare iter post subeundum in ejus excubitum et cultum; deinde annuente Domino proposuit animo se unum proculdubio ex eorum fore numero quicumque essent illic ituri cum eo. Quod ut corde suo destinavit, statim ab infirmitate sua, ut supra dictum est, convaluit per hunc medicum Domini Rigobertum, quem invocavit.

* Flod. Sigloardus.

Per ipsum itaque quidquid boni cum fide petitur invenitur, et quod religioso quaritur affectu, celeri obtinetur effectu, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto in trinitate et unitate perfecta, vivit et regnat Deus per infinita sæculorum sæcula, Amen.

Quidam nollens interesse translationi febrî corripitur:

Eo invocato sanatur.

a Flodoardus lib. 2, cap. 13, id accidisse ait, quoniam ecclesia prænotata necessitate muri civitatis, ob infestationem paganorum construendi evertebatur.

CAPUT V.

Reliquiæ in Veromanduos deportatæ.

Anno Incarnationis Dominicæ octingentesimo nonagesimo quarto, Præsulatus autem Domni Fulconis duodecimo, octavo decimo Kal. Febr. jussione ejusdem Domni Fulconis delatum est sanctissimum corpus egregii Pontificis urbis Remorum Rigoberti, a Clero et plebe ipsius Remensis Ecclesiæ in pagum Veromandensem, in villam scilicet * Nemmicum, sumansos

Reliquiæ S. Rigoberti in Veromanduos ad firmandum contractum deferuntur.
* Flod. Sir. Nemmicum. Colber. Nemmicum.

EX MSS. per fluvium Dalminionem; quam villam, videlicet mansos quinquaginta, idem Pater reverendissimus Fulco per praestariam apud Odalricum Comitem et filiam ejus Hirmintrudim eidem suae Ecclesiae acquisivit, et adquisitam ejusdem Ecclesiae Canonicorum victui perpetualiter adauxit.

Ut et alio multae reliquiae.

Haec translatio facta 19 Januarii.

* Flod. Signimus.

14 Delata est etiam haec copia pretiosarum reliquiarum cum eo, positaque ad caput ejus: De ligno Domini, de sepulchro Domini, de sancto Calvariae loco, de columna juxta quam fuit flagellatus Dominus, de petra supra quam stetit ante Pilatum, de panno quem S. Maria manibus suis operata est. Reliquiae SS. Apostolorum Joannis Evangelistae, Petri, Pauli, Andreae, Matthaei, et de vestimentis duodecim Apostolorum, et de pulvere eorum. Reliquiae sanctorum Martyrum Joannis Baptistae, Nicasii, Dionysii, Rustici et Eleutherii, Laurentii, Mauriti, Candidi, Exuperii, Georgii, Crispini et Crispiniani, Quintini, Valeriani, Cosmae et Damiani, Agapiti, Primi et Feliciani. Reliquiae sanctorum Confessorum, Remigii, Hilarii, Martini, Gregorii, Amandi, Benedicti. Haec omnia pignora Sanctorum delata sunt pariter in supradictum pagum, et collocata cum omni veneratione in basilica S. Martini, quartodecimo Kal. Februarii.

15 Non post multum vero temporis crebrescente ejusdem almi Confessoris Domini Rigoberti longe lateque fama, accidit ut quidam Presbyter, nomine Figuinus, qui ex monasterio eximii Martyris Christi Calixti, olim nimium crudelitate paganorum grassante illuc advenerat, cui Odalricus quondam Comes ac vir illustris, ejusdem fisci possessor, misericordia motus super eum, concessit, ut in altera ipsius villae ecclesia, quae in honore S. Radegundis videtur esse constructa, Sacerdotali fungeretur officio, quoadusque suae congregationis Ecclesiae pace reddita, illuc

absque offendiculo valerit reverti. Qui magno admodum cruciabatur dentium dolore; sed audiens illuc pretiosissimum Praesulis pignus cum Canonicis Remorum advenisse, non abiit munusculum propriae candelae eidem Sancto Domini, quia per se non poterat ferre, per alium mittere. Sed licet absens, tamen non distulit precibus quibus potuit, et lacrymis uberimis, mirificum atque gloriosum Sanctum Domini exorare Rigobertum, quatenus ejus adminiculante misericordia sanitati mereretur pristinae reddi. Veruntamen illico ut perventum est ad Sancti memoriam, isdem se praebuit medicum caelestem impetranti toto mentis affectu medicinam satis superque sibi desiderabilem. Sed postquam convaluit, ad ecclesiam S. Martini, ubi nunc praefatus sanctissimus Domini Confessor corpore dignoscitur quiescere, omni cum festinatione profectus est, ac totum se in lacrymis coram gleba illius prosternens innumerabiles ei condignasque laudes veluti tam evidenti medico retulit, annuntians fratribus, videlicet Canonicis ejus obsequio illic a Domino Fulcone deputatis, quanta illi per merita gloriosissimi Confessoris sui Rigoberti fecerit Dominus.

Odalricus monachus ad eus dolore dentium, liberatur.

Subjicit Flodoardus lib. 2, cap. 15. Nee longum post haec urbi Remorum sacra membra revocantur: et ecclesia S. Dionysii extra murum civitatis Canonicorum Remensium studio sumptibusque restructa, ibidem cum B. Theodulphi pignoribus honorifice venerantur illata. Haec est quarta S. Rigoberti Translatio, sub Heriveo Archiepiscopo facta, qui, ut ait idem Flodoardus lib. 4, cap. 13, Remis ecclesiam in honore S. Dionysii extra murum civitatis a Canonicis urbis constructam consecravit. Ubi et membra Sanctorum B. Rigoberti Episcopi, et S. Theodulfi Abbatis servanda deposuit.

S. Rigoberti 4 translatio.

NOT. 70.

DE S. THEOCTISTO ABBATE IN SICILIA.

IV JAN.

De hoc sancto Abbate Octavius Cajetanus noster in Idea operis de Sanctis Siciliae: In Sicilia in monasterio Cucumi S. Theoctisti Abbatis. Citat Graecorum Menologium. Aliud id esse Menologium oportet ab eo quod Henricus Canisius vulgavit, in quo nullum Theoctistum Abbatem reperio. Ferrarius tradit visisse circa annum Christi MCC. Molanus in Addit. ad Usuardum: Die quarta S. Theoctisti Ducis (forte monachorum, in-

quit, id est Abbatis) in Cucumo. An idem sit Theoctistus, quem vii Januarii ex Menaeis dabitur, addubit noster Raderus. Mihi diversus ab eo videtur. Nam hunc etiam v. Januarii eadem habent Menaeae: Commemoratio S. P. N. Theoctisti: alterum vero etsi monachum fuisse ex adjuncto tetrasticho conjici fortassis queat; non tamen eodem modo refertur cum illa honorifica appellatione, S. P. N. Utriusque mihi ignotae sunt res gestae.

Alius Theoctistus 8 Januar.

NOT. 71.

DE B. LIBENTIO ARCHIEPISCOPO BREMENSI.

AN. CHR. MXXIII.

IV JAN.

Libentii Archiepiscopi nomen hoc die sacris fastis ascriptum. Nam Ferrarius in generali catalogo Sanctorum haec habet: Bremae in Saxonia S. Lubentii Episcopi. Kalendarium Benedictinum Maclovii editum: S. Lubentii Archiepiscopi, qui in claustris, etiam Episcopus factus, sicut unus fratrum vixit: et sua praedicatione multos ad fidem convertit. Refertur et ab Arnaldo Wion et Hugone Menardo cum fusiori elogio, verbis Krantzii.

De eo varii scripsere, dabitur hic quae M. Adamus Bremensis in historia sua Ecclesiastica cap. 71, sive lib. 2, cap. 29, tradidit.

VITA EX ADAMO BREM. CAPUT I.

B. Libentii egregiae virtutes.

Libentius sedit annis xxv, pallium suscepit a Papa

XV Joanne, virgam Episcopalem meruit ab Otone III, primus omnium consecratus est a Suffraganeis. Erat itaque vir litteratissimus, et omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem secutus Adaldagum: ejus etiam vitam emulatus et magisterium, solus ex dispositione tanti Patris dignus inventus est, cui Hammaburgensis cura parochiae crederetur.

B. Libentii consecratio, doctrina, patriae;

2 Erat enim vit tantae castitatis, ut raro se mulieribus videndum praebuerit; tantae abstinentiae, ut pallida jejuniis ora portaverit; tantaque humilitatis accaritatis, ut in claustris sicut unus fratrum vixerit. Multae nimirum virtutes ejus: quippe contentus acquisitis, raro curiam adiit pro acquirendis. Domi sedens quietus, parochiae suae curam egit diligentissimam, totumque studium ad lucra vertens animarum, districtissima regula omnes congregationes suas custodivit.

Castitas, Abstinentia, Humilitas.

Curae sui gregis. Zelus animarum.

3 Archiepiscopus etiam per se curam egit hospitalis,

Hospitium et